

Η ΛΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΚΟΙΝΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΑΚΡ

MURAT BELGE

Συνέντευξη στον ERTAN ALTAN

«Ο αγώνας του ΑΚΡ είναι ιερός αγώνας». «Ο Ερντογάν είναι ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης». «Αποστολή του ΑΚΡ είναι να κλείσει την παρένθεση του κοσμικού κράτους». Τέτοιες φράσεις ακούγονται όλο και περισσότερο τον τελευταίο καιρό από στελέχη του κυβερνώντος κόμματος και από φιλοκυβερνητικούς σχολιαστές. Έναντι αυτών, αντιπολιτευόμενοι διανοούμενοι και δημοσιογράφοι γράφουν άρθρα με τίτλους, όπως: «Οι εκλογές αυτές ίσως να είναι οι τελευταίες: μετά θα είστε ή “πολεμιστές του ιερού αγώνα” ή “προδότες”»· «Τώρα είναι η ώρα της υπεράσπισης του κοσμικού κράτους» ή «Το ζήτημα δεν είναι το προεδρικό σύστημα, είναι η “νέα τάξη πραγμάτων” –εσείς ακόμη δεν το καταλάβατε;»... Μέσα στο κλίμα αυτό, ο Μουράτ Μπελγκέ συζητά με τον Ερτάν Αλτάν (εφ. *Taraf*, 15-16.2.2015), μεταξύ άλλων θεμάτων, για την κατάσταση της τουρκικής αριστεράς, την ιστορία της, το αν έχει επηρεαστεί από τον κεμαλισμό, το κατά πόσο θα μπορούσε να ενωθεί και να προσφέρει μια αριστερή επιλογή...

Ερτάν Αλτάν: Τι θα κάνει το τουρκικό και το κουρδικό αριστερό κίνημα απέναντι στο ΑΚΡ; Ο αρχηγός του ÖDP [Κόμμα Ελευθερίας και Αλληλεγγύης] Αλπέρ Τας πρότεινε τη δημιουργία ενός μπλοκ αποτελούμενου από το CHP, το HDP και τους σοσιαλιστές, ωστόσο η τουρκική αριστερά δεν φαίνεται να βλέπει καθόλου ζεστά μια τέτοια συμμαχία.

Μουράτ Μπελγκέ: Η μεγαλύτερη ομάδα στο αντι-ΑΚΡ μέτωπο είναι το CHP. Το κόμμα αυτό, τη δεκαετία του '70 με τον Ετζεβίτ, ανοίχτηκε προς την αριστερά. Το άνοιγμα αυτό ήταν κάτι που είχε ήδη ξεκινήσει όταν ο Ισμέτ Ινονού είχε διακηρύξει «είμαστε στα αριστερά του κέντρου». Το CHP είναι το κόμμα που είναι υπεύθυνο για την ανυπαρξία σοσιαλδημοκρατίας στην Τουρκία. Ο Ετζεβίτ όταν κατάλαβε ότι δεν θα μπορούσε να κάνει με το CHP ίδρυσε το δικό του κόμμα [το Κόμμα Δημοκρατικής Αριστεράς – DSP]. Η συνέχεια μάς είναι γνωστή... Ξεκίνησε στο CHP η περίοδος αρχηγίας του Μπαϊκάλ, που έφερε την αριστερή πτέρυγα του κόμματος στο σημείο να «αποθυμεί» τον Ετζεβίτ! Όσοι ήταν πιο ανοιχτοί στην αριστερά απομακρύνθηκαν από το κόμμα. Στην πολιτική σκηνή απέμεινε ένα κόμμα που παρουσίαζε ως κληρονομιά του ό,τι είχε απομείνει από τον κεμαλισμό. Η συνένωση της αριστεράς είναι ένα ζήτημα που συζητείται στην Τουρκία επί δεκαετίες. Σκέφτεται κανείς στην πραγματικότητα πόσο σωστό είναι να ενωθεί κανείς με κάποιους που δεν συμφωνούν μαζί του σε θεμελιώδη θέματα. Όμως είναι ξεκάθαρο πια το τι θα συμβεί στην κοινωνία αυτή με το ΑΚΡ ή μάλλον με τον Ερντογάν και τον στενό κύκλο του στην εξουσία. Επομένως, εφόσον δεν μπορούμε να μιλάμε για ένωση, θα έλεγα ότι αυτό που προκύπτει είναι η ανάγκη τουλάχιστον μιας κοινής στάσης. Ο αριθμός μας είναι λιγοστός, έχουμε ένα σωρό αδυναμίες. Μου φαίνεται λοιπόν ότι θα σταθούμε πλάι-πλάι με το CHP. Για να γίνει αυτό πρέπει να είναι δεκτικό το CHP αλλά κι εμείς... Είναι αχρείαστες τώρα οι εχθρικές στάσεις.

Ερτάν Αλτάν: Ο Κιλιπντάρογλου από τότε που ανέλαβε την αρχηγία του κόμματος ακολουθεί μια πολιτική «ανοίγματος προς τη δεξιά» για την οποία δέχεται μεγάλη κριτική.

Ο Μουράτ Μπελγκέ είναι ακαδημαϊκός, συγγραφέας, μεταφραστής, αρθρογράφος και πολιτικός ακτιβιστής, ένας από τους σημαντικότερους διανοητές της Τουρκίας. Ίδρυσε το Τμήμα Συγκριτικής Λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου Μπιλγκί της Κωνσταντινούπολης, στο οποίο εξακολουθεί να διδάσκει. Αρθρογραφεί στην εφημερίδα Taraf, και στην πολιτική επιθεώρηση Birikim. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος της Συνέλευσης Πολιτών του Ελσίνκι στην Τουρκία. Έχει μεταφράσει Τζόους, Φώκνερ, Μαρξ, Ντίκενς και Τζον Μπέργκερ και είναι συγγραφέας τουλάχιστον είκοσι βιβλίων που η θεματική τους εκτείνεται από τον χώρο των πολιτικών επιστημών μέχρι τη θεωρία της λογοτεχνίας και την πολιτισμική ανθρωπολογία.

Ο Ertan Altan είναι δημοσιογράφος.

Μουράτ Μπελγκέ: Με τη δομή που στηρίζουν αυτοί που ασκούν την κριτική δεν υπάρχει περίπτωση να πάει το CHP ούτε έναν πόντο μπροστά από εκεί που βρίσκεται σήμερα. Η κεμαλική αριστερά είναι μια ιδεολογία που τείνει προς εξαφάνιση... Ο Κιλιτσντάρογλου το βλέπει και προσπαθεί να κάνει κάτι. Στο σημείο αυτό δεν υπάρχει πεδίο κριτικής. Θα μπορούσε κανείς να τον κρίνει σε θέματα επιλογής προσώπων. Απέναντί του όμως το CHP έχει το AKP που το στηρίζουν οι θρησκευόμενοι. Αυτή τη στήριξη πρέπει να μειώσει κανείς. Να πάψει να εφαρμόζεται μια πολιτική που σπρώχνει τον κόσμο προς το AKP. Το CHP, ίσως λόγω της δομής του, δεν έχει ή έχει πολύ περιορισμένα μέσα για να το κάνει αυτό. Για να το πούμε αλλιώς, ακυρώνει το ένα που κάνει με μια άλλη κίνησή του. Η στάση του απέναντι στους Κούρδους είναι μια στάση από την οποία δεν μπορεί να προκύψει μια δημοκρατική Τουρκία. Παρουσιάζει ως υποψήφιο [για την Προεδρία] τον Εκμελεντίν Ιχσάνογλου, απ' την άλλη όμως εξοργίζει τους θρησκευόμενους με άλλες πολιτικές του. Δεν μπορώ να υποστηρίξω ότι η πολιτική του ανοίγματος προς τη δεξιά είναι λανθασμένη και πρέπει να εγκαταλειφθεί άμεσα. Μπορώ όμως να πω ότι αν πρέπει να γίνει αυτό, πρέπει να έχει μια συνοχή, πρέπει να είναι πειστικό. Διότι είναι φανερό ότι όλα αυτά εφαρμόζονται στο πλαίσιο μιας τακτικής. Και, σ' αλήθεια, δεν δίνουν καθόλου την αίσθηση ότι «θα ανοιχτούμε στη δεξιά και θα προσελκύσουμε ψηφοφόρους από εκεί». Δεν έχουν παρουσιάσει με σαφήνεια μια θέση που να λέει «το AKP κινείται προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης μιας κοινωνίας με τα τάδε χαρακτηριστικά, το δικό μας όραμα είναι μια κοινωνία δεινά». Φοβάμαι πως το CHP δεν έχει όραμα άλλο από το να αντιπολιτεύεται το AKP. Όμως δεν πρέπει το πεπρωμένο της ισλαμικής πολιτικής στην Τουρκία να παραμείνει συνυφασμένο με τον Ερντογάν. Παλιά μπορούσαμε να μιλάμε, ακόμη και να συνεννοούμαστε με πολλούς ανθρώπους του πολιτικού Ισλάμ. Αυτό το απέκλεισε και το αποκλείει ο Ερντογάν. Την θέλει την πόλωση. Ωστόσο, μια ωφέλιμη ισλαμική πολιτική θα πρέπει να είναι το ακριβώς αντίθετο. Εξάλλου, η κοινωνία της Τουρκίας δεν αποτελεί κατάλληλο «έδαφος» για μια τέτοια πόλωση. Η Τουρκία δεν είναι τόπος που μπορεί να μετατραπεί σε κάτι σαν τη Σαουδική Αραβία.

Ερτάν Αλτάν: *Γίνεται επίσης πολλή κριτική σχετικά με τη συμμετοχή στις εκλογές του HDP, του δεύτερου μεγαλύτερου κόμματος ενός ενδεχόμενου λαϊκού (μη θρησκευόμενου) μετώπου, ως κόμματος [αντί με ανεξάρτητους υποψήφιους λόγω του εκλογικού ορίου του 10%]. Κυκλοφορούν μάλιστα πολλές φήμες. Λέγεται ότι «ο Οτσαλάν συμφώνησε με την κυβέρνηση, θα δώσει την Προεδρία στο AKP και, έναντι αυτής, θα πάρει αυτονομία».*

Μουράτ Μπελγκέ: Μιλάμε για πολιτική, όλα μπορεί να συμβούν. Γίνεται λόγος για ένα τέτοιο σενάριο, υπάρχουν όμως και κάποια στοιχεία που μπορεί να το κάνουν πειστικό. Εμένα μου φαίνεται δύσκολο να ξεπεράσει το HDP το 10%. Μακάρι να το ξεπερνούσε, γιατί αυτή τη στιγμή αυτό είναι το κόμμα με τον πιο προωθημένο λόγο στην κοινωνία. Ακόμη και το γεγονός αυτό από μόνο του, όμως, θα μπορούσε να είναι ο λόγος που δεν θα ξεπερνούσε το 10%. Σκέφτεται κανείς αναπόφευκτα γιατί πήραν μια απόφαση με τέτοιο ρίσκο σε μια περίοδο που το προεδρικό σύστημα διατηρείται τόσο έντονα στην επικαιρότητα από την κυβέρνηση. Πρόσφατα είχα πάει για μια συνάντηση στο Ντιάρμπακιρ. Ο κόσμος εκεί ρωτάει επίσης, «τι λες, θα το ξεπεράσει;». Καταλαβαίνεις αμέσως ότι ακόμη και οι άνθρωποι στο Ντιάρμπακιρ δεν πιστεύουν απολύτως ότι το HDP θα ξεπεράσει το όριο του 10%. Αν λοιπόν το κουρδικό κίνημα λογαριάζει ότι θα το ξεπεράσει, νομίζω ότι λογαριάζει λάθος. Αυτός ο λογαριασμός δεν θα φέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Είναι προφανές ότι ο Ταγίπ Ερντογάν δεν πρόκειται να κάνει τίποτα δημοκρατικό σε κανέναν τομέα της τουρκικής πολιτικής. Λένε: «ο φεντεραλισμός ταιριάζει με το προεδρικό σύστημα». Όχι, αυτό δεν είναι αναγκαστικά έτσι. Κάλλιστα θα μπορούσε να ισχύει και το αντίθετο και αν ισχύει το αντίθετο, [ο Ερντογάν] αυτό θα κάνει. Βρισκόμαστε στην είσοδο ενός σκοτεινού τούνελ: δεν είναι καθόλου αυτονόητο ούτε ξεκάθαρο πού τελειώνει, από πού θα έρθει ένα φως.

Ερτάν Αλτάν: *Αυτό που αντιλαμβάνομαι από την εικόνα που περιγράφετε είναι ότι η κατάσταση στην Τουρκία βρίσκεται πέρα από τη δημιουργία μιας αριστερής επιλογής. Υπάρχει ανάγκη μιας πολιτικής επιλογής που ξεπερνάει την ενότητα, τον συνασπισμό της αριστεράς.*

Μουράτ Μπελγκέ: Ναι. Για την έξοδο μας από την κρίση μέσα στην οποία βρισκόμαστε, πρέπει να υπάρξει συμφωνία για μια φιλελεύθερη δημοκρατία. Οι αριστεροί δεν έχουν μεγάλη επιρροή στην Τουρκία, αλλά η συμφωνία σε μια βάση φιλελεύθερη δημοκρατική θα είχε συνέπειες πέραν του αριθμού της αριστεράς. Η αριστερά είναι ανάγκη να πάρει μια τέτοια στάση. Τίποτα εκθαμβωτικό δεν πρόκειται να προκύψει από τους συνασπισμούς. Οι άνθρωποι που μετέχουν στην αριστερά, αποτελούν το κομμάτι εκείνο της κοινωνίας που πρέπει να είναι πιο κοντά στη νοοτροπία, τις σκέψεις που έχει ανάγκη η Τουρκία. Επιμένουν όμως να μην πλησιάζουν μια τέτοια γραμμή. Σκεφτείτε την κίνηση Μπόινερ.¹ Είχε πάρει ποσοστό μηδέν κόμμα κάτι. Συζητείται όμως ακόμη και σήμερα. Αυτοί έφεραν στο προσκήνιο πολλά από τα ζητήματα που είναι σήμερα στο επίκεντρο της πολιτικής συζήτησης. Έδρασαν θετικά σε επίπεδο ουσίας. Αυτό είναι που πρέπει να εν-

στερνιαστεί και να υιοθετήσει η αριστερά στην Τουρκία. Δεν μπορείτε να φτάσετε πουθενά ανοίγοντας πόλεμο στη θρησκεία κολλημένοι στον κεμαλισμό.

Ερτάν Αλτάν: *Είστε αισιόδοξος; Περιμένετε ένα τέτοιο άλμα από την τουρκική αριστερά; Υπάρχει κάποιο προηγούμενο;*

Μουράτ Μπελγκέ: Ένα κομμάτι της αντίστασης του Γκεζί μάς έδωσε σημαντικά τεκμήρια για το πώς θα μπορούσε να είναι ένα τέτοιο άλμα. Αυτοί που συγκεντρώνονταν στα πάρκα κι αυτοί που συγκεντρώνονταν στις πλατείες... Αυτοί που συγκεντρώνονταν στα πάρκα αποκαλύφθηκαν ως ένας πυρήνας της νέας Τουρκίας. Είναι άνθρωποι χαμογελαστοί αυτοί, διαφορετικοί.

Ερτάν Αλτάν: *Υπάρχει ένα κόμμα που να τους εκπροσωπεί;*

Μουράτ Μπελγκέ: Δεν υπάρχει. Το πολύ, ίσως, να είναι το HDP... Το HDP έχει πολλές δυνατότητες κι άλλα τόσα μειονεκτήματα. Στα 1990 –ήταν και τότε βαριά η ατμόσφαιρα– οι κούρδοι βουλευτές παραιτήθηκαν από το CHP για να δημιουργήσουν μια νέα κίνηση. Πήρα μέρος κι εγώ σ' εκείνη την κίνηση. Έγινε αντιληπτό ότι αρχηγός θα ήταν ο Αϊντίν Γκιουβέν Γκιουρκάν. Συμμετείχαν στελέχη της συνομοσπονδίας DISK, άνθρωποι από την κουρδική πολιτική όπως ο Αχμέτ Τουρκ. Αυτό ήταν το τελευταίο παράδειγμα ενός πολιτικού κόμματος στο οποίο Τούρκοι και Κούρδοι θα μπορούσαν να είναι μαζί. Στόχος ήταν να προκύψει μια δομή όπου άνθρωποι που ο ένας θα καταλάβαινε τη γλώσσα του άλλου θα έκαναν πολιτική. Δεν κατέστη δυνατό. Γιατί μπήκαν εμπόδια. Η κίνηση εξελίχθηκε σε κάτι που ήταν υπό τον έλεγχο του ΡΚΚ. Κατόπιν αυτού, αποχώρησε ο Γκιουρκάν, έφυγα κι εγώ και άλλοι.

Ερτάν Αλτάν: *Αυτό είναι ένα από τα «μειονεκτήματα» που έχει να αντιμετωπίσει το HDP;*

Μουράτ Μπελγκέ: Ειπώθηκε ότι «το BDP είναι πολύ “κουρδικό”, ας δημιουργήσουμε κάτι που θα απευθύνεται περισσότερο σε ολόκληρη την Τουρκία» και ιδρύθηκε το HDP. Δηλαδή, το Ίμραλι έδωσε την εντολή: «ας είναι ένα κόμμα που θα απευθύνεται σε ολόκληρη την Τουρκία». Απευθύνεσαι τώρα στην Τουρκία με το κόμμα αυτό; Είναι αυτό μια πειστική «πολιτική»; Αυτό είχε ξαναγίνει στα 1990. Ίσως όμως να μην ξαναγίνει όπως τότε. Ίσως να έχουν εγκαταλείψει την ιδέα «ενός κόμματος που θα το ελέγχουμε εξ ολοκλήρου εμείς».

Ερτάν Αλτάν: *Το ποσοστό του HDP στις τελευταίες σφυγμομετρήσεις φαίνεται να είναι 9%. Κυκλοφορεί η φήμη ότι «ακόμη κι αν το HDP ξεπεράσει το 10%, είναι πολύ πιθανό το κράτος να “παρέμβει” στο αποτέλεσμα με νοθεία». Οι*

σχέσεις του κράτους με τους Κούρδους είναι τεταμένες. Είναι νωπά ακόμη τα όσα συνέβησαν στο Τζίζρε.² Προς τα πού οδεύουμε κατά τη γνώμη σας;

Μουράτ Μπελγκέ: Νομίζω πως η Δύση έχει διαγράψει τον Ερντογάν, αλλά στην Τουρκία υπάρχει ένα πρόβλημα εξουσίας. Σημαντικότερο ακόμη, υπάρχει ένα πρόβλημα αντιπολίτευσης. Αν είναι να πει κανείς «ας φύγουν αυτοί», δεν υπάρχει απάντηση στο «ποιοι θα έρθουν στη θέση τους». Ίσως βασισμένος σε αυτό ο Ερντογάν να έχει πάρει αυτή την ξέφρενη πορεία. Είναι μια πορεία που δεν μπορείς να υπολογίσεις, πολύ περισσότερο να προβλέψεις, πού θα οδηγήσει. Από εκείνες τις καταστάσεις που λένε «θα τελειώσει στο τμήμα...». Ακόμη και το ενδεχόμενο ενός στρατιωτικού πραξικοπήματος διευκολύνεται από αυτή την ατμόσφαιρα. Όταν ήρθε στην εξουσία το ΑΚΡ, υπήρξε μια μερίδα που προσπάθησε να δημιουργήσει συνθήκες διευκόλυνσης ενός πραξικοπήματος. Αυτό ξεπεράστηκε τότε. Τώρα, ο Ερντογάν δημιουργεί συνθήκες πολύ πιο σοβαρές απ' ό,τι είχε κάνει εκείνη η ανόητη αντιπολίτευση. Να προσθέσω και το εξής: το πραξικόπημα είναι η πιο τρομακτική συνέπεια. Δεν έχει νικητές. Το έχω πει και παλιότερα: ο Ερντογάν προσέδεσε στο πρόσωπό του την ηγεσία του στρατού ή πιστεύει ότι την προσέδεσε. Αυτό αφήνει εκτός παιδιάς το παραδοσιακό μας πραξικόπημα «μέσα στην αλυσίδα της ιεραρχίας». Αλλά δεν εμποδίζει καταστάσεις όπως αυτή [του πραξικοπήματος, που είχε γίνει «από τα κάτω»] της 27ης Μαΐου [1960]. Διότι δεν έχει αλλάξει τη δομή. Από το 2002 [που το ΑΚΡ ανέλαβε την εξουσία], αυτό που ήταν στην ημερησία διάταξη της Τουρκίας ήταν «η επανάληψη [του λεγόμενου μεταμοντέρνου πραξικοπήματος] της 28ης Φεβρουαρίου (1997)». Η εξωτερική συγκυρία δεν επέτρεψε κάτι τέτοιο. Πρώτη η Αμερική έστειλε το μήνυμα πως δεν επρόκειτο να στηρίξει μια τέτοια αλλαγή εξουσίας. Δεν ξέρω αν σήμερα θα έστελνε το ίδιο μήνυμα. Ο Ερντογάν πάει με πείσμα και επιμονή να δοκιμάσει κατά πόσο μπορεί να πετύχει αυτό που θέλει. Ας υποθέσουμε ότι μετά τις εκλογές, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, το ΑΚΡ καταφέρνει να ικανοποιήσει τις προσδοκίες του Ερντογάν. Κατά τη γνώμη μου, τότε, διάφοροι άνθρωποι του στενού του περιβάλλοντος θα του πουν «Ταγίπ μπέη, κοίταξε, το καθεστώς θα αλλάξει, θα γίνεις πρόεδρος σε προεδρικό σύστημα, καλύτερα να σταματήσεις να κάνεις το τάδε και το δείνα». Εξάλλου, αν το ποσοστό του κόμματος μειωθεί, αυτό θα του ειπωθεί με δυνατότερη φωνή. Στην Τουρκία υπήρχε ένα παραδοσιακό μπλοκ εξουσίας. Σε κόμματα του μπλοκ αυτού, όπως το Κόμμα της Δικαιοσύνης [Ντεμιρέλ], ο στρατός είχε σημαντική επιρροή. Τώρα, αυτό έχει αλλάξει. Στο παλιό μπλοκ εξουσίας μπήκαν οι ισλαμιστές που νωρίτερα δεν είχαν καμιά θέση σε αυτό. Όταν σε μια χώρα συμβαίνει

κάτι τέτοιο, σημαίνει ότι έχει επέλθει μια αλλαγή στην κοινωνική δομή. Αν αναρωτηθούμε ποια αλλαγή θα δούμε το κεφάλαιο της Ανατολίας. Είναι κι αυτοί σε μια θέση που δεν είχαν βρεθεί ποτέ πριν. Άλλαξαν πολύ στη διάρκεια της ενταξιακής πορείας στην ΕΕ. Αυτοί είναι οι υποστηρικτές του ΑΚΡ. Όσο και αν λέμε ότι υποστηρικτές του είναι οι φτωχοί κι αυτοί που παίρνουν βοηθήματα από το κράτος, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι οι κεφαλαιούχοι αυτοί είναι μεταξύ των υποστηρικτών του. Οποιαδήποτε ομάδα κεφαλαιούχων δεν ευχαριστιέται από τόση ένταση. Υποθέτω ότι και από αυτή τη μεριά θα ασκηθούν κάποιες πιέσεις στον Ερντογάν και την πολιτική του.

Ερτάν Αλτάν: *Είχατε πει κάπου ότι στην Τουρκία αυξάνουν οι θιασώτες του ancien régime. Διαδίδεται η ιδέα ενός στρατιωτικού πραξικοπήματος ανάμεσα στους δυτικόφιλους μη-θρησκευόμενους κύκλους;*

Μουράτ Μπελγκέ: Νομίζω πως η ιδέα αυτή είναι μόνιμη στο μυαλό αυτών των κύκλων. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι εντείνεται αντί του διαδίδεται. Δεν έχουν τη συνήθεια να καταρρίπτουν τον αντίπαλο κόνοντας πολιτική. Υπάρχει το σύμβολο που είναι η Σμύρνη. Την λένε «προπύργιο του CHP». Η Σμύρνη όμως υπήρξε πάντοτε προπύργιο δεξιών κομμάτων. Το Δημοκρατικό Κόμμα [Μεντερές], το Κόμμα Δικαιοσύνης [Ντεμιρέλ] θριάμβευαν πάντοτε στη Σμύρνη. Τι άλλαξε τώρα στη Σμύρνη; Από όσο ξέρω τίποτα δεν άλλαξε. Τι εννοούμε, τότε, όταν λέμε ότι η Σμύρνη είναι «αριστερή»; Εκεί στην πόλη αυτή πετούσε πέτρες εναντίον των Κούρδων το κορίτσι με τα σορτς. Το κορίτσι εκείνο πετούσε πέτρες εναντίον των Κούρδων επειδή ήρθαν να εγκατασταθούν στη Σμύρνη, αλλά τι θα κάνει εναντίον της κυβέρνησης;

Ερτάν Αλτάν: *Έχουν αντίκτυπο στον στρατό τέτοιες προσδοκίες;*

Μουράτ Μπελγκέ: Ο στρατός εδώ και λίγο καιρό έχει απομακρυνθεί από την κοινωνία, έχει κλειστεί στις στρατιωτικές λέσχες. Νομίζω όμως πως σίγουρα θα παρακολουθούν τι γίνεται στην κοινωνία. Για να μη μιλήσουμε και για την ιδεολογία τους. Βέβαια θα υπάρχει άπειρος αριθμός αξιωματικών που θα λέει «η κοινωνία περιμένει να κάνουμε το καθήκον μας».

Ερτάν Αλτάν: *Μετά το 2002, οι αριστεροί και οι φιλελεύθεροι είχαν διαμορφώσει μια κοινή γλώσσα με τους θρησκευόμενους. Ύστερα βρεθήκαμε αντιμέτωποι με τους θρησκευόμενους να κατηγορούν όλους τους άλλους ως «μέλη της παράλληλης δομής». Πώς φτάσαμε σε αυτό το σημείο;*

Μουράτ Μπελγκέ: Ένα από τα σημαντικά προβλήματα της Τουρκίας είναι το εξής: λέγεται ότι «εδώ ζουν δύο διαφο-

ρετικά έθνη». Το ίδιο υπάρχει και σε άλλα μέρη του κόσμου. Ένας σημαντικός κοινωνιολόγος εισήγαγε την έκφραση «μπελίντια» ως αντίστοιχο της «βραζιλιανοποίησης». Υπάρχει μια μερίδα που ζει σαν να είναι στο Βέλγιο. Μια άλλη σαν να είναι στην Ινδία. Τέτοια κοινωνία είναι η τουρκική. Η έκφραση «λευκός τούρκος» έπιασε αμέσως. Επειδή είναι σύμφωνη με την εδώ πραγματικότητα. Υπάρχει ένα σημαντικό χάσμα ανάμεσα στους ανθρώπους που ζουν παραδοσιακά και αυτούς που ακολουθούν τον δυτικό τρόπο ζωής. Το ζήτημα των τούρκων αριστερών διανοούμενων, όπως ο Ιντρίς Κιουτσούκομερ, ήταν να εξαλειφθεί αυτό το χάσμα. Από προσωπικές εμπειρίες είδα ότι αυτό θα μπορούσε να γίνει σε μια μικρή κλίμακα. Όταν όμως ο Ερντογάν άλλαξε πολιτική, άρχισε να λειτουργεί ένας μεγαλύτερος ντετερμινισμός.

Ερτάν Αλτάν: *Στην Ελλάδα ήρθε στην εξουσία ο ΣΥΡΙΖΑ, ένας αριστερός συνασπισμός που είχε δημιουργηθεί πριν από 20 χρόνια. Περίπου 20 χρόνια πριν είχε αρχίσει ξανά και η τουρκική αριστερά να δείχνει κάποιο ενδιαφέρον για τις εκλογές. Οι τούρκοι σοσιαλιστές συζητούν τώρα για το μάθημα που πρέπει να πάρουν από τη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ δεν είχαν καταφέρει σε καμιά περίπτωση να συνυπάρξουν. Γιατί συνέβη αυτό κατά τη γνώμη σας;*

Μουράτ Μπελγκέ: Για να μπορέσει κανείς να συνυπάρξει, να σταθεί πλάι-πλάι για μεγάλο διάστημα, χρειάζεται η συνύπαρξη να κερδίσει κάποια επιτυχία. Η επιτυχία δένει τους ανθρώπους. Το ÖDP που ιδρύθηκε στην Τουρκία περίπου την ίδια εποχή με τον ΣΥΡΙΖΑ διαλύθηκε, όταν η συνύπαρξη δεν απέδωσε την αναμενόμενη επιτυχία. Οι ομάδες που ενώθηκαν δεν είχαν ξεχάσει τις παλιές τους έριδες. Όταν η συνύπαρξη δεν ωφελεί καμιά από τις συνιστώσες, αρχίζει να βαρύνει περισσότερο το ερώτημα, γιατί είμαστε χωρία. Ωστόσο, προσωπικά δεν έχω ακριβώς μια απάντηση για το κατά πόσο η αρχική συνένωση ήταν το σωστό να κάνει κανείς.

Ερτάν Αλτάν: *Η ένωση της αριστεράς υπήρξε στην Τουρκία πάντοτε η προσδοκία, το αναμενόμενο να συμβεί και αυτό για το οποίο έπρεπε να παλέψει κανείς. Δεν ήταν απαραίτητο κατά τη γνώμη σας;*

Μουράτ Μπελγκέ: Κάποια πράγματα καθιστούν κάποιες λέξεις σχεδόν μαγικές. Η τουρκική αριστερά ήταν πάντοτε κατακερματισμένη. Η αριστερά χωρίστηκε σε διάφορα κομμάτια από τότε που άρχισε να αναδύεται στην Τουρκία. Για τον λόγο αυτό η ένωση υπήρξε εξ αρχής μια μαγική λέξη. Και, ιδού [όπως στην περίπτωση του ÖDP], ειπώθηκε «πριν από 30 χρόνια είμαστε μαζί, ας σταθούμε πλάι-πλάι και τώρα». Αυτό το «να σταθείς πλάι-πλάι» κατέστη μια επιτυχία από μόνο του. Θα σταθείς πλάι-πλάι ώστε να πείσεις την κοινωνία. Ωστόσο, στην κρίση της τουρκικής αριστεράς,

ακόμη πιο σημαντικό, ήρθε να προστεθεί και η κρίση της αριστεράς παγκοσμίως. Κατέρρευσε η Σοβιετική Ένωση. Πουθενά στον κόσμο δεν ακουγόταν ούτε μια φωνή. Για παράδειγμα υπάρχει ένα γεγονός που λέγεται «ιδιωτικοποίηση». Τι έχει να πει το κόμμα γι' αυτές; Στο ÖDP μια μερίδα με παλιές πεποιθήσεις λέει «το κράτος είναι καλό, ο ιδιωτικός τομέας κακός», μια άλλη μερίδα λέει, «ο κρατισμός δεν έδωσε καλά αποτελέσματα με τον τρόπο που εφαρμόστηκε». Δηλαδή δεν υπάρχει σύμπτωση απόψεων. Όμως εσύ είσαι ένα κόμμα και πρέπει να δείξεις προς μια κατεύθυνση. Σε τι ωφελεί λοιπόν να στέκονται πλάι-πλάι δύο σκέψεις; Στεκόμαστε πλάι-πλάι και δεν βγάζουμε άχνα ή είμαστε χώρια και λέμε τη γνώμη μας. Ποιο είναι καλύτερο; Αν δεν μπορείς όντας μέσα στο κόμμα να πεις λέξη για ένα θέμα, δεν θα μπορείς να πεις ούτε στην κοινωνία. Στην πραγματικότητα η αριστερά στην Τουρκία δεν έχει μια απάντηση στα προβλήματα. Οι άνθρωποι δεν θα πουν, η αριστερά ενώθηκε, πάμε να την ψηφίσουμε.

Ερτάν Αλτάν: *Δεν υπάρχει στην Τουρκία μια αριστερά με την παγκόσμια έννοιά της, μια αριστερά που στηρίζεται στην εργατική τάξη, που αγωνίζεται για να έρθει η τάξη αυτή στην εξουσία...*

Μουράτ Μπελγκέ: Το θέμα αυτό είναι αφεαυτού του συζητήσιμο. Είναι στην παγκόσμια ιστορία, στο σημείο που έχουμε φτάσει σήμερα, η εργατική τάξη επαναστατική; Είναι μια τάξη που θα κάνει την επανάσταση και μετά θα αναλάβει την παραγωγή, θα κάνει ετούτο και το άλλο; Όταν τα έλεγε αυτά στα 1870 ο Μαρξ, θα μπορούσε να υπάρξει κάποιο αποτέλεσμα μέσα στις δυνατότητες του καπιταλισμού εκείνης της εποχής βγάζοντας από τη μέση τον κεφαλαιούχο. Σήμερα δεν θεωρώ εφικτή ούτε τη συζήτηση για κάτι τέτοιο.

Ερτάν Αλτάν: *Γιατί;*

Μουράτ Μπελγκέ: Η αριστερά γεννήθηκε στην Ευρώπη, αλλά ακολούθησε μια πορεία διάδοσης που δεν έμοιαζε καθόλου με την Ευρώπη. Στην Τουρκία η αριστερά ξεκίνησε στην οθωμανική κοινωνία. Η οθωμανική κοινωνική δομή δεν έμοιαζε καθόλου με αυτή της Ευρώπης. Στις αρχές του 20ού αιώνα η ιντελιγκέντσια της οθωμανικής κοινωνίας έχει συναίσθηση της κατάρρευσης –της καταστροφής του πολέμου του 1893, της καταστροφής των βαλκανικών πολέμων... Όλοι σκέφτονταν τότε, πόσος χρόνος μας έμεινε; Όλοι έψαχναν μια μαγική φόρμουλα. Ακόμη και μεταξύ των πλέον συντηρητικών οθωμανών διανοουμένων υπήρχαν αυτοί που αναρωτιούνταν κατά πόσο «αποτελεί για μας μια απάντηση, μια λύση ο κομμουνισμός». Για παράδειγμα ο Μουσταφά Σουπκί, ο Ετχέμ Νεζάτ είναι δύο από αυτούς που παρακολουθούσαν την εξέλιξη της σοβιετικής επανάστασης και έλεγαν «ίσως αυτή

να είναι η λύση». Γνώριζαν ότι υπήρχε ένα πρόβλημα αναπτυξιακό. Πιο πολύ όμως από την ελευθερία και την ισότητα που υπόσχονταν ο σοσιαλισμός και ο κομμουνισμός, έψαχναν να βρουν τρόπο να σώσουν το κράτος. Σε μια χώρα που δεν έχει συσσωρευμένο κεφάλαιο, σκέφτονταν πώς να δομηθεί η οικονομία δια χειρός του κράτους.

Ερτάν Αλτάν: *Ίσχυε αυτό μόνο για την οθωμανική κοινωνία;*

Μουράτ Μπελγκέ: Ίσχυε και στην Κίνα και στη Σοβιετική Ένωση... Ο σοσιαλισμός με τον τρόπο που είναι γνωστός είναι ένα καθεστώς που προκαλεί τον φόβο σε ολόκληρη τη Δύση. Γι' αυτό και ευθέως ανάλογα με τη σχέση που έχει το κάθε κράτος με τη δημοκρατία, ασκείται πίεση ενάντια σε εκείνους που υπερασπίζονται αυτή την ιδεολογία. Στη δική μας χώρα, αν κάποιος πει «είμαι σοσιαλιστής», έχει ανάγκη προστασίας. Πρέπει να βρει μια σκιά κάτω από ένα δέντρο. Ποιο δέντρο μπορεί να είναι αυτό; Επειδή οι δυτικές χώρες είναι οι πιο δημοκρατικές χώρες, εκεί δεν σκοτώνουν τους κομμουνιστές. Τα κομμουνιστικά κόμματα μπορούν να οργανώνονται. Στη Λατινική Αμερική οι κομμουνιστές μπορούν και υπάρχουν υπό τη σκέπη των φιλελεύθερων κομμάτων. Εδώ όμως υπάρχει ο κεμαλισμός. Στις εσωτερικές συνθήκες που επικράτησαν σε αυτή τη χώρα, οι κομμουνιστές προσέτρεξαν εκεί. Επιπλέον, εκείνοι που οικειοποιήθηκαν τον κομμουνισμό ήταν συγγενείς, ανίψια και ξαδέλφια των στελεχών των κεμαλιστών. Την ίδια εποχή ακριβώς έχει γίνει η σοβιετική επανάσταση, έχει δημιουργηθεί η Κομιντέρν. Το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα βλέπει ότι στη χώρα μας δεν υπάρχει ούτε καπιταλιστής ούτε προλετάριος. Μια ομάδα διανοούμενων έχει ανακηρύξει τη δημοκρατία, προσπαθεί να δημιουργήσει μια μοντέρνα κοινωνία απέναντι στο Ισλάμ... Λένε τότε, «πρέπει να υποστηριχθεί ο κεμαλισμός». Αυτός είναι ο δρόμος που έδειξε στους δικούς μας κομμουνιστές το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα. Ως εκ τούτου αναδύθηκε μια κεμαλιστική αριστερά.

Ερτάν Αλτάν: *Ήταν αυτός ο σωστός δρόμος για τους κομμουνιστές της Τουρκίας;*

Μουράτ Μπελγκέ: Δεν θεωρώ ότι ήταν ο σωστός, αλλά στις συνθήκες της εποχής ήταν μια εύλογη ανάλυση. Για παράδειγμα, ήταν την εποχή εκείνη πιο ρεαλιστική η ίδρυση του ΤΚΡ ή αυτό που προσπάθησε να κάνει ο Σεφκέτ Σουρεγιά Αϊντεμίρ παραιτούμενος από το ΤΚΡ; Αν είναι να τα έχεις καλά με τη Δημοκρατία [με την έννοια της République], τι είναι πιο ρεαλιστικό, να το κάνεις αυτό παραιτούμενος από το ΤΚΡ ή παραμένοντας στο ΤΚΡ; Γιατί να εμπιστευτούν το ΤΚΡ οι ιδρυτές της Δημοκρατίας; Το κράτος δεν εμπιστεύτηκε ποτέ ούτε τον Σεφκέτ Σουρεγιά. Δηλαδή, αν το ζήτημά σου είναι να βρεις «μοντέλο ανά-

πτυξης», δεν χρειάζεται να είσαι μέλος του ΤΚΡ. Αν είσαι και θέλεις να παραμείνεις μέλος του ΤΚΡ θα πρέπει να έχεις ανθρωπιστικούς στόχους πέρα από την «ανάπτυξη», δηλαδή στόχους που το [κεμαλικό] καθεστώς δεν θα μπορούσε να φτάσει και ούτε ήθελε να φτάσει. Σ' εμάς το ΤΚΡ ούτε μεγάλωσε ούτε μίκρυνε. Το δε Δημοκρατικό Κόμμα [το κόμμα του Μεντερές με τον οποίο ταυτίζεται ο Ερντογάν, επαναλαμβάνοντας συχνά «κρατώ το σάβανο μου στο χέρι»] μόλις ήρθε στην εξουσία ξεκίνησε μεγάλους διωγμούς και συλλήψεις.

Ερτάν Αλτάν: *Η Κομιντέρν που έδωσε ως κατεύθυνση στους κομμουνιστές της Τουρκίας τον κεμαλισμό, άρχισε να εκφυλίζεται μετά από εκείνους τους μεγάλους διωγμούς του ΤΚΡ. Στη Λατινική Αμερική έκαναν την εμφάνισή τους οι αντάρτικες οργανώσεις. Διαδόθηκε ο μαοϊσμός. Οι εξελίξεις αυτές δεν μπόρεσαν να σώσουν από τον κεμαλισμό τους τούρκους σοσιαλιστές;*

Μουράτ Μπελγκέ: Όχι. Υπήρχε ένας κεμαλισμός που είχε εγκατασταθεί στα χρωσώματα της αριστεράς. Δεν είχαν αληθινά υπερβεί τον εθνικισμό τους και δεν είχαν γίνει κομμουνιστές. Υπό την επιρροή του εθνικισμού είχαν απλώς γίνει αντι-ιμπεριαλιστές. Στην Τουρκία υπήρχε πάντοτε ένας θαυμασμός για τον στρατό. Η αριστερά αμέσως έγινε μιλιταριστική. Ένοπλες εξεγέρσεις, τζάκετ, άρβυλα... Έγινε ηρωική μόδα η κατάθεση «είμαι ένας στρατιώτης του ΤΗΚΟ» [Τουρκικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός]. Η αριστερά δεν μπόρεσε να ξεφύγει από την προπαγάνδα που επιβαλλόταν στους πολίτες. Μερικοί άνθρωποι το κατάφεραν αυτό ατομικά, αλλά δεν υπήρξε ένα αριστερό κίνημα που να μην ήταν κεμαλιστικό, που να μην ήταν εθνικιστικό.

Ερτάν Αλτάν: *Ωστόσο, ειδικά οι ομάδες που εμφανίστηκαν στα 1970 είχαν έναν λόγο διεθνιστικό. Αντιτάχθηκαν ανοικτά στην «αγιοποίηση» του Ατατούρκ...*

Μουράτ Μπελγκέ: Οι πιο πολυπληθείς ομάδες ήταν η Ντεβ-Γιολ και η Κουρτουλούς. Και οι δυο βασίζονται ιδεολογικά στα γραπτά του Μαχίρ Τσαγιάν. Στα γραπτά του Τσαγιάν υπάρχει συνοδοιπορία με κάτι που ονομάζεται «αριστερός κεμαλισμός». Στις δίκες του ΤΗΚΡ-Σ [Τουρκικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Κόμμα-Μέτωπο] υπήρχαν αξιωματικοί που έλεγαν «είμαι μαρξιστής-λενινιστής αλλά ταυτόχρονα και κεμαλιστής». Δεν θεωρούσαν ότι υπήρχε αντίφαση ανάμεσα σ' αυτά. Στο έμπα της δεκαετίας του '70 φάνηκε σαν να άνοιξε ένας αριστερός ορίζοντας σε ολόκληρο τον κόσμο. Μέσα στον δυναμισμό της αριστεράς της εποχής εκείνης, τελικά, υποστήριξαν ένα κεμαλιστικό μοντέλο βασισμένο στις ένοπλες δυνάμεις. Το Σύνταγμα του 1961 είχε ανοίξει ένα πεδίο, είχε δημιουργηθεί ένα κενό. Όταν το 1968 έγινε η πρώτη πανεπιστημιακή κατάληψη στον κόσμο, οι νέοι είπαν «γιατί να μη γίνει και σ'

εμάς;». Εξάλλου, η νεολαία αναζητούσε μια συνέχεια της 27ης Μαΐου [το πραξικόπημα του 1960 που έφερε και το πρώτο δημοκρατικό σύνταγμα (1961) στην Τουρκία]. Κατά τους φοιτητές είχαν μείνει μισά μερικά πράγματα έκτοτε. Έγιναν καταλήψεις στα πανεπιστήμια. Ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ, επειδή ήταν ένας έξυπνος άνθρωπος, δεν επιτέθηκε με την αστυνομία στα πανεπιστήμια. Δεν ήθελε να δημιουργήσει συνθήκες πρόσφορες για άλλη 27η Μαΐου.

Ερτάν Αλτάν: *Λέτε πως όλες αυτές οι ενέργειες ήταν μια προετοιμασία για να «συνεχιστεί» η 27η Μαΐου;*

Μουράτ Μπελγκέ: Τότε, η Μπεχιτζέ Μποράν [1910-1987, η τελευταία πρόεδρος του ΤΚΡ] υπερασπιζόμενη την κατάληψη έλεγε: «Να τη σκέφτεστε σαν μια καθιστική διαμαρτυρία, δεν υπάρχει τίποτα παράνομο». Αυτή ήταν βέβαια μια πολύ αδύναμη υπεράσπιση. Ποιος θα σε πίστευε; Έχεις καταλάβει τη σχολή και λες ότι αυτό είναι μια καθιστική διαμαρτυρία. Όμως ο Νικάτ Ερίμ του CHP την ίδια εποχή είχε πει ότι «η κατάληψη αυτή αντίκειται στους νόμους αλλά είναι θεμιτή». Ενώ η κυβέρνηση έλεγε ότι είναι παράνομη... Εν τέλει, είπαν στη φοιτητική νεολαία «προχώρα» και πραγματοποίησαν το πραξικόπημα της 12ης Μαρτίου [1971]. Μπήκα κι εγώ φυλακή το 1971 και ξέρω τι είχε συμβεί. Όλοι μας λέγαμε, «μας έβαλαν μπροστά για να κάνουν το πραξικόπημά τους κι ύστερα μας άδειασαν». Υπήρχε ένα είδος αφύπνισης. Αλλά στις συνθήκες της δεκαετίας του 2000 βλέπουμε ότι η αφύπνιση δεν συνεχίζεται και ότι υπάρχει μια επιστροφή στην αντίληψη του συνασπισμού, της συνοδοιπορίας με τον «αριστερό κεμαλισμό». Κοιτώντας σήμερα την κατάσταση που έχει αναδυθεί με το ΑΚΡ, προσωπικά βλέπω ξανά μια επιθυμία επιστροφής στο ancien régime. Μια κατάσταση «θέλουμε τον στρατό μας».

Ερτάν Αλτάν: *Τι υπάρχει στη βάση αυτού; Μια καταφυγή στον στρατό των νεωτεριστών κοσμικών (μη θρησκευόμενων) από τον φόβο της συντηρητικής εξουσίας;*

Μουράτ Μπελγκέ: Το Ισλάμ υπήρξε πάντοτε η διαδεδομένη ιδεολογία στην Τουρκία. Η ισλαμική πίστη έπαιζε πάντοτε κύριο ρόλο στον γάμο, στην κηδεία. Όταν ένας νέος στην Τουρκία λέει «θα γίνω αριστερός», αυτό το εννοεί ως «εναντίον του Ισλάμ». Δεν είναι ένα δογματικό Ισλάμ, αλλά εν τέλει ενός είδους Ισλάμ. Το να είσαι αριστερός σημαίνει να είσαι εναντίον της θρησκείας. Κάποιοι που έχει αποφασίσει να γίνει αριστερός, λέει «πρώτο καθήκον μου είναι να αγωνιστώ ενάντια σε αυτούς τους ανθρώπους».

Γνωρίστηκα στα 1970 με τον Χαρούν Καράντενιζ, έναν από τους ηγέτες της αριστεράς, που μικρός ήταν ένας πολύ θρησκευόμενος νέος. Μετά γνώρισα τον Ρασίχ Γκιουράν, που ήταν πολύ μεγαλύτερός μου. Ήταν και ο Ρασίχ

Γκιουράν πολύ θρησκευόμενος όταν ήταν νέος. Δεν άκουγε Μπαχ, ούτε Χέντελ, γιατί έκαναν εκκλησιαστική μουσική. Παντού ακούς αυτή την ίδια ιστορία από ανθρώπους που μπορεί να έχουν διαφορά ηλικίας 40 και 50 χρόνια. Οι άνθρωποι γίνονται κεμαλιστές για να ξεφύγουν από το Ισλάμ. Κατόπιν ο κεμαλισμός δεν τους αφήνει ποτέ ήσυχους.

Ερτάν Αλτάν: *Το κουρδικό πολιτικό κίνημα αναπτύχθηκε στην Τουρκία μετά το 1980. Τα στελέχη που δημιούργησαν αυτό το κίνημα προέρχονταν από τις αριστερές-επαναστατικές ομάδες της δεκαετίας του '70. Η επίδραση που είχε ο κεμαλισμός στην αριστερά μόλυνε και το κουρδικό κίνημα;*

Μουράτ Μπελγκέ: Οι Κούρδοι ως ένας ξεχωριστός και καταπιεσμένος λαός είχαν μια διαφορετική δομή. Εν τέλει όμως ζούμε στην ίδια κοινωνία, υποκείμεθα στις ίδιες επιδράσεις. Δεν μπορούμε να πούμε ότι κάποιος δεν θα επηρεαστεί επειδή είναι Κούρδος. Υπάρχει όμως εδώ και ένα διάστημα, μια αντιδραστικότητα. Η αντιδραστικότητα αυτή είναι ένας αντι-κεμαλισμός που δεν υπάρχει στην τουρκική αριστερά, καθώς ο κεμαλισμός είναι το καθοριστικό στοιχείο της καταπίεσης των Κούρδων. Σε μια κατάληψη στο πανεπιστήμιο, ένας κούρδος σύντροφος ονόματι Φεβζί που ήταν αντιπρόεδρος της επιτροπής κατάληψης με είχε καλέσει σε ένα πάνελ. Στο Μπέγιαζιτ [εκεί που είναι το Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης], μια Κυριακή. Πήγα. Στην αίθουσα υπήρχαν δυο-τρεις ακροατές με στολή στρατιώτη. Ήταν Κούρδοι που έκαναν τη θητεία τους στην Πόλη και είχαν έρθει να παρακολουθήσουν το πάνελ. Δεν είχα συναντήσει κάτι τέτοιο σε όλα τα χρόνια μου στην αριστερά. Υπάρχει μια διαφορετικότητα στη δομή. Αλλά βέβαια πόσο αριστερό είναι το κουρδικό κίνημα;

Το ΡΚΚ αναδύθηκε ως ένα ρεύμα του κομμουνισμού, αλλά όταν ήρθε αντιμέτωπο με τις κοινωνικές συνθήκες άρχισε να παίρνει μια χροιά εθνικιστική. Παρ' όλα αυτά

εξακολουθεί να διατηρεί μια διαφορετική στάση. Όταν ακούτε τον Σελαχατίν Ντεμίρτας, βλέπετε ότι αυτοί έχουν τον πιο αριστερό λόγο. Βεβαίως και η δική τους εναλλακτική είναι η θρησκεία. Οι Κούρδοι είναι ένας θρησκευόμενος λαός. Το λαϊκό (κοσμικό, μη-θρησκευόμενο) κουρδικό κίνημα δεν έχει μια δική του ηγεμονία. Είναι ένα κίνημα αντίστασης που έχει εν γένει κερδίσει τον σεβασμό των Κούρδων. Πήγαμε να τους μιλήσουμε (το 2013 ως «επιτροπή σοφών», στην οποία συμμετείχα κι εγώ) και κάναμε συναντήσεις μαζί τους στη νοτιοανατολική Τουρκία. Εκεί βλέπεις ότι οι θρησκευτικοί λειτουργοί κάθονται στις πρώτες θέσεις. Κι αυτοί [οι θρησκευτικοί λειτουργοί] λένε «ο κύριος Οτσαλάν». Δίνουν το μήνυμα «είμαστε μαζί [του] εναντίον της Τουρκίας». Αν μείνουν μόνοι τους, σίγουρα είναι η θρησκευτικότητά τους αυτή που θα βαρύνει στη συνείδησή τους.

Μτφρ. Φραγκώ Καραόγλαν

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Σ.τ.Μ.: Κίνηση Νέας Δημοκρατίας (1994-1997): φιλελεύθερο κόμμα που ίδρυσε ο επιχειρηματίας Τζεμ Μπόινερ. Εντάχθηκαν στις τάξεις του πολλοί φιλελεύθεροι και προοδευτικοί διανοούμενοι και ακαδημαϊκοί. Έφερε στο προσκήνιο πολλά ζητήματα της Τουρκίας μεταξύ των οποίων και το κουρδικό. Πήρε ποσοστό 0,47% στις εκλογές του 1995.
- 2 Σ.τ.Μ.: Πρόκειται για τα επεισόδια μεταξύ 6-8 Οκτωβρίου 2014, όταν η κυβέρνηση αρνήθηκε να επιτρέψει στους Πεσμεργκά να περάσουν από το τουρκικό έδαφος για να βοηθήσουν τους Κούρδους του Κομπάνι που βρίσκονταν υπό την πολιορκία των Τζιχαντιστών. Στη διάρκεια των επεισοδίων έχασαν τη ζωή τους 50 άτομα. Τα επεισόδια σταμάτησαν μετά από παρέμβαση του Οτσαλάν. Λίγες μέρες αργότερα η κυβέρνηση επέτρεψε τη διέλευση των Πεσμεργκά.

